

Становище
от доц. д-р Невена Панова, СУ „Св. Климент Охридски“, ФКНФ,
Катедра „Класическа филология“,

за дисертационния труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по професионално направление 2.1. Филология, докторска програма: Литература на народите от Европа, Америка, Африка, Азия и Австралия – Римска литература, на тема: „Медицински мотиви в римската елегия от Августовата епоха“ с автор Мина Петрова Петрова, докторант в задочна форма на обучение към Катедра „Класическа филология“, ФКНФ на СУ

Дисертацията на Мина Петрова, разработена под научното ръководство на проф. д-р Анастас Герджиков, е задълбочено изследване, резултат от продължителна и сериозна работа по избраната проблематика. Авторефератът, в българската и английската си версия, покрива критериите за резюмирано представяне на дисертационен труд и отчетените приноси. В него са посочени пет от публикациите на М. Петрова по темата – три от тях са включени в Справката за съответствие с НМИ, както и седем участия и осем присъствия на конференции и семинари в научното поле, национални и международни. Всички изисквания на ЗРАСРБ и правилниците за приложението му, отнасящи се до протичането на докторантурата, отчисляването на докторанта, насочването на работата към външна защита и назначаване на научно жури са спазени.

Работата е в общ обем 288 страници, от които 262 – основен текст, в който влизат Увод, четири глави и Заключение (като финален дял от него са описани приносите на труда, скромно назовани „приносни моменти“, 11 на брой); Библиографията (с. 263 – 288) обхваща общо 399 единици, разделени в няколко дяла.

Уводът (с. 7 – 39) основателно влиза в номерацията на основните части, тъй като при избраната тема дефинирането ѝ, проучването на състоянието на изследванията по нея и уточняването на методологията определено следва да бъдат пространно представени и коментирани. Още заглавието насочва към интердисциплинарния характер на работата. В стегнатата заглавна формулировка привидно липсва полето, в което се търсят и в което функционират медицинските метафори, първи обект на проучване, а именно – „любовното чувство и любовната страст“, но те са обявени в самото начало на увода като „централна тема“ на елегията от посочения период, така че фокусът на труда естествено е поставен върху връзката между медицинска лексика и метафорика и адаптацията ѝ в любовната елегия на Тибул, Проперций и Овидий. Пространността на въвеждащия дял е напълно обоснована и доколкото именно тази обвързаност се оказва все още нова тема и за класическите филолози, и за историците на медицината, а през подхода си Мина Петрова убедително

защитава и самата легитимност на интердисциплинарната методология при разработването на подобна проблематика, за което ѝ се налага да изработи и апробира и собствени методологически инструменти. Уводът обаче не съдържа само методологически уточнения и работни концептуализации, а въвежда и някои елегически *loci communes*, както и отделни релевантни сюжети, за да покаже още тук върху какъв корпус ще се съсредоточи проучването нататък.

Същински аналитичните дялове (II – V), озаглавени: „Мотивът за чезнещото тяло“, „Храна, диететика и сън в елегическата поезия“, „Любовна страст, апетит и пресищане“, „Гинекологични мотиви в елегическата поезия: бременност, аборт и раждане“, са внимателно и двуредно допълнително сегментирани. Както се вижда още отгук, изследването протича през няколко аспекта на проблема, разработени не просто последователно, а в постоянно поддържане на прехода и взаимовръзката между тях. Съдържанието и езикът им са изключително „плътни“ и е впечатляващо с какви познания, увереност и лекота дисертантката преминава от описанието на медицинските мотиви (с бележки върху (хипотетични) диагнози, лечебни средства и практики) към лингвистичния и семантичен анализ на техните форманти и към – ключов момент в цялото проучване – присъствието им в творбите на елегиците. Стилът на труда е гладък, също академично уверен, на места – в известна степен метафоричен и поетичен самият той, но не посочвам това като забележка, а като сякаш най-доброто решение с оглед на темата.

Струва ми се обаче, че за по-добра ориентация на читателя, предвид очертаня вече плавен, но постоянен преход между, условно казано, медицински и филологически пасажии, при чести препратки и към вторични мнения, отделни абзаци биха могли да се разделят, а и да се увеличи броят на маркираните собствени имена или важни твърдения, както е решено и в този вид на работата, но сякаш с акцент върху отделни лексикални единици. Също така, би било полезно на някои места да се пояснят препратките (с добавяне на страница / подглава) към по-ранни наблюдения, изводи и тематични анализи.

Разбира се, всички наблюдения по различните аспекти на темата се подкрепят текущо от много първични извори на латински (и по-малко – на старогръцки), в оригинал и превод. Преводът най-често е на самата авторка на труда и към него трудно могат да се отправят дори минимални забележки. Затова напълно, и с респект, одобрявам добавянето, макар и като последен, на принос 11, в който се отбелязват предложените за първи път на български преводи на своеобразен корпус медицински извори по темата. Според мен тук място би следвало да намерят и преводите на литературните извори, особено поетическите, макар и в проза. За този авторски превод става накратко дума в бел. 1, но все пак той би могъл да влезе в своеобразен диалог със съществуващите вече художествени преводи, особено на римските елегии. Доколкото обаче това би разширило текста още повече в интердисциплинарен план, го отбелязвам като възможно по-тясно продължение

на разработването на проблематиката, защото преводите определят в немалка степен общата рецепция, а и интерпретаторските опити върху даден корпус, особено в случаите на теми с широк хоризонт и за специалисти от различни области.

Докато става дума за богатия извор на материал, привлечен от дисертантката, бих добавила и следното мнение (отново не забележка). Работата само би спечелила, ако разглежданите (стихове от) елегически творби се включат в *Index locorum*, особено след като сред конкретните задачи на изследването е посочено съставянето на „първичен“ (с. 12; или „централен“, с. 261) корпус с извори, в които повтарящи се „тропи, метафори, алюзии“ и др. доказват съществуването на устойчиви медицински мотиви в римската елегия. И това обаче е само подкана за обмисляне преди подготовката на труда за печат, което се надявам да се случи скоро.

За този следващ етап от развитието на изследването, или по-скоро – от публичното представяне на резултатите от него, бих предложила и минимално оглеждане на думи и изрази, които са на границата между терминологията и всекидневната употреба, или функционират като термини само в полето на медицината или филологията (вкл. някои оставени без превод латински понятия в Съдържанието), и те да бъдат дообяснени при първо споменаване, за да стане текстът по-достъпен (и с по-висок образователен потенциал, от друга страна) и за читатели, които не са толкова версирани в двете научни и езикови полета, колкото е дисертантката.

Изводите от наблюденията в отделните части на труда са обобщени и в едно значително по-кратко от Увода Заключение (VI, с. 250–261), което е и в известна степен стилово (и като технически апарат) олекотено, но отново плътно, ясно и синтезиращо постигнатото след продължителни занимания с избраната (и в хода на работата – очевидно многократно уточнявана като обхват) тематика.

Предвид ограничения обем на жанра Становище за дисертация, тук ще открия само няколко акцента от съдържателния анализ, като повторя, че методическата авторефлексия на авторката, в търсене на нови модели за подобно проучване, на която бе обърнато повече внимание, е сама по себе си значима.

Както сочат още заглавията на основните глави, връзката между медицинските мотиви и (употребите им в) любовната елегия засягат основно проблемните любовни и еротични ситуации, при които телесното / (психо)соматичното се доближава до болестното; именно то, от своя страна, може да се изрази и с медицински език, при различно ниво на метафоризация, буквализация или двойственост.

За мен особено ценни са аналитичните моменти в труда, които търсят произхода на даден мотив (включително и силно интержанрово, а не само сред тримата елегици от Августовата епоха) и невинаги доказват медицинската му първичност. Само един пример за сериозен въпрос, напирещ,

независимо от степента си на експлицираност, не само на това място от края на работата: „Възниква въпросът дали подборът и идентичното извеждане на конструкциите бледност-мършавост в медицинската литература след епохата на елегията не са преработени версии на класическия литературен мотив“ (с. 250). Така трудът на Мина Петрова разширява полето и на историята на медицината към художественото говорене за болестта и за психосоматичните измерения на редица емоционални състояния, защото (поне аз така разчетох съответните части от труда) темата за античната „любовна нозология“ се интерпретира именно повече филологически, отколкото медицински (което – като подход – всъщност може да се проследи назад до самата Античност), дори през последните две десетилетия, когато има като цяло по-голям интерес към проблематиката.

Като важни и също приноси бих определила и всички „вметки“ за или паралели между медицински описаната любов / страст и потенциала на самата елегия да усвоява лексика и образи от извънпоетическата сфера, както и да ги трансформира. Подобни наблюдения са възможни главно въз основа на Овидиевия корпус, най-големия сред елегическите от периода, макар и сам – не изцяло елегически като метрика. Това авторефлексивно вглеждане в жанра, който допуска толкова медицински мотиви в своите рамки, като при това прекрочва и немалко жанрови конвенции, е ценно не само за изследванията на римската литература, но и за общата литературна теория и критика. Очертават се различни възможни функционалности на поетическия текст, както и форми на вътрешното му развитие, в което участват ирония, пародия, маскиране, „внимателно манипулиран[е]“ (с. 171) на метафори, акценти и обичайни езикови употреби, които Овидий като *poeta doctus*, но и *poeta amans* и *poeta exul* владее умело, макар и недостатъчно забележимо за своите интерпретатори до този момент, както е посочено в дисертацията. (Тук признавам и собственото си колебание, в началото на прочита на завършения труд на Мина Петрова, дали границите между аз-а на поета и на лирическите герои са навсякъде прецизно поставени, но вече мисля, че и в този план текстът, дори и да е имплицитно и неосъзнато, предлага методологическо преосмисляне.)

Именно през горните специфични за жанра стратегии елегията достига до сюжети и ситуации, не толкова типични за традиционната ѝ тематика. Тук последно ще отбележа още един интердисциплинарен, а именно културологичен, аспект в проучването на Мина Петрова. То представя и отворено провокира вглеждане също в римското всекидневие поне през подтемите за храната, дневния режим и неизбежните ролеви разлики (особено по линията мъжко-женско), отново все още непълно проучени като двойствени и като стоящи между медицинското и литературното (подобно на любовта и сексуалността) в наследството на Античността.

Познавам отдавна, и си позволявам да кажа – отблизо, академичното развитие на Мина Петрова и съм удовлетворена от методичността, но и от ентузиазма, с които тя работи. А

интердисциплинарният дух на изследването несъмнено е повлиян и от преподавателската ѝ дейност, доколкото знам – също успешна и отдадена – в Медицински университет – София, и съм на мнение, че проучвания като настоящото допринасят не само за създаването на многоаспектни трудове, но и за комуникацията между академични общности.

Всичко казано дотук ми дава основание убедено да дам **положителна оценка** и да препоръчам на Уважаемото научно жури да присъди на Мина Петрова Петрова образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 2.1. Филология (Литература на народите от Европа, Америка, Африка, Азия и Австралия – Римска литература).

София, 09.06.2025

доц. д-р Невена Панова